

Inriktning för stadens påverkans- och bevakningsarbete gentemot EU:s institutioner år 2024 med utblick mot den nya mandatperioden 2025-2029

Inledning

År 2024 präglas av större förändringar inom Europeiska unionens (EU:s) institutioner. Europaparlamentsvalet äger rum i unionen mellan den 6-9 juni (i Sverige den 9 juni), och följande väljer EU-medborgarna de 720 ledamöter som ska representera dem i Europaparlamentet mandatperioden 2024–2029. Med hänsyn till valresultatet väljs en ny ledning till EU-kommissionen som planerar tillträda den 1 november 2024. En ny EU-kommission och nyvalda europaparlamentariker ändrar dynamiken i och prioriteringarna för institutionerna. Således blir även arbetsprogram, lagförslag och tematiska områden föremål för förändring, vilket ger effekt på den EU-policy som framgent presenteras av EU-kommissionen.

För Stockholms stad innebär det att ett gediget förberedelsearbete bör genomföras under år 2024 för att skapa de bästa förutsättningarna inför den nya mandatperiodens insatser. Bra förutsättningar kännetecknas av tydliga prioriteringar, goda rutiner och arbetssätt samt väl avvägda aktiviteter i verksamhetsplaneringen. I enlighet med stadens EU-policy (KS 2021/216) ska staden verka för att EU:s beslut fattas så nära medborgarna som möjligt, att EU:s politik är väl avvägd och väl underbyggd samt att EU blir så socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart, samt demokratiskt och innovativt som möjligt.

Stadsledningskontoret kommer år 2024 prioritera och samordna stadens strategiska EU-policyarbete inför kommande mandatperiod där den internationella enheten har det utpekade samordningsansvaret. Metoder och arbetssätt inom EU-policyarbetet förändras vartefter mandatperioderna för EU:s institutioner pågår. Även om majoriteten av lagstiftningsprocesserna från EU-nivå väntas färdigförhandlas år 2023 kommer några områden vara föremål för hantering och slutförhandlingar under år 2024.

Prioriterade områden för Stockholms stads EU-policyarbete år 2024

Nuvarande mandatperiod för EU-kommissionen pågår mellan 2019-2024. Under mandatperiodens tidigare år har staden arbetat med många initiativ kopplade till samtliga områden som nedan listas. Den tematik och de frågor som Stockholms stad fortsatt anser vara prioriterade utgår delvis från EU-kommissionens arbetsprogram för år 2024 samt pågående initiativ och ärenden.¹

Klimat och miljö

Inom ramen för EU:s gröna giv sker satsningar för att EU ska nå målet om klimatneutralitet år 2050. Nuvarande lagstiftning ses över och kompletteras med nya förslag inom en rad områden. Flera av dessa innehåller regler som påverkar Stockholms stads förutsättningar för såväl klimatarbetet som bredare verksamhet. EU-kommissionen lägger fram ett förslag till unionens nya klimatmål för år 2040 senast i maj 2024. Ambitionen och utformningen av klimatmålet väntas bli avgörande för EU:s politik inom ett flertal politikområden kommande år. Mot bakgrund av det kommer stadens EU-policyarbete att prioritera frågan samt verka för mål på EU-nivå som ligger väl i linje med, och ger förutsättningar för att nå, stadens klimatrelaterade mål.

Inom miljöområdet prioriteras EU-policyarbetet inom ett flertal lagstiftande initiativ från EU-kommissionen som väntas påverka stadens verksamheter i större utsträckning. Dessa inkluderar kemikalieförordningen REACH och avfallsdirektivet.

Energi

Energifrågor har varit högt på agendan de senaste åren till följd av energikrisen i Europa och översynen av EU:s energilagstiftning inom ramen för den gröna given. År 2024 väntas frågorna fortsatt vara aktuella och nya åtgärder kan komma att presenteras av EU-kommissionen om energikrisen återigen stegras. För stadens EU-policyarbete finns således fortsatt ett starkt behov av en bred bevakning av EU:s energipolitik.

Transport och mobilitet

Som en del av den gröna given ska lagstiftning antas så att 90% av de transportrelaterade växthusgasutsläppen sänks till år 2050. Transportsektorn är viktig för såväl företag i staden som de globala näringskedjornas kapacitet att leverera till stadens verksamheter, men för att uppnå målen krävs samtidigt långtgående förändringar

av både transportsystemen och investeringar i smart och hållbar mobilitet. Under 2024 handlar EU-policyarbetet fortsatt om bevakning av förslag som Ten-T och körkortsdirektivet. Staden kommer även behöva prioritera ett fortsatt aktivt deltagande i de av EU-kommissionens expertgrupper inom urban mobilitet som stadens experter fått unik möjlighet att bidra till. Det inkluderar subgrupper för hållbara mobilitetsplaner, urban logistik och inkluderande och hållbar stadsmiljö.

Digitalisering

EU:s digitala decennium och de digitala målen för år 2030 har under den senaste mandatperioden inneburit flertalet lagstiftande förslag på området. Digitaliserings- och datafrågor blir allt mer relevanta och för staden är det av stor vikt att tidigt påverka i processer där utfallen kan riskera att bli både kostsamma och svårimplementerade. Prioriterade områden för staden förväntas fortsatt röra digitalisering av offentlig service samt säker och hållbar digital infrastruktur. De initiativ som staden behöver bevaka och eventuellt påverka är AI-akten, en europeisk digital identitet, interoperabilitetsakten samt datahantering- och flöden i olika utsträckning så som inom green data 4 all² samt ett gemensamt europeiskt mobilitetsdataområde.

Socialpolitik

Syftet med den europeiska sociala pelaren om sociala rättigheter är att skydda medborgarnas rättigheter. Pelaren ska verka för att garantera lägsta skydd för de som arbetar och bor i EU.. Då dessa initiativ oftast presenteras som direktiv eller meddelanden fortsätter stadens arbete med frågorna främst på bevakningsnivå.

Halvtidsöversyn av långtidsbudgeten 2021-2027

Sedan långtidsbudgeten för 2021-2027 antogs år 2020 har EU ställts inför oförutsedda utmaningar, såsom konsekvenserna från Rysslands krig mot Ukraina samt stigande inflation och räntor som tillsammans satt press på EU:s budget. I juni 2023 lade EU-kommissionen både fram en översyn i form av ett meddelande av genomförandet av budgetramen, samt tre lagstiftningsförslag för att stärka EU:s budget på ett antal prioriterade områden. Totalt omfattar förslaget utgiftsökningar om 65,8 miljarder euro. Sverige uppfordrar till en mycket budgetrestriktiv linje för att hålla ner Sveriges avgift till EU samt fokusera budgeten på områden med tydligt europeiskt mervärde.

För staden är det viktigt att bevaka processerna kopplat till de nya lagförslagen samt föra dialog med Sveriges Kommuner och

² I dagsläget finns ingen svensk översättning på förslaget.

Regioner och Regeringskansliet om eventuellt gemensamt påverkansarbete.

EU:s långtidsbudget 2028-2034

Både sammanhållningspolitikens samt forsknings- och innovationsprogrammets fortsatta utveckling är starkt kopplade till förändringar inom EU:s nästa långtidsbudget år 2028-2034. Den politiska inriktningen i budgeten förväntas påverkas av de kommande utvidgningsprocesserna inom unionen, men också av erfarenheterna från EU:s återhämtningsfond som användes för första gången under föregående långtidsbudget. Redan år 2024 kommer EU-kommissionen föreslå kommande långtidsbudget och lagstiftningspaketet för att genomföra denna. Förslagen kommer bygga på den 9:onde sammanhållningsrapporten som presenteras våren 2024, där rapporten utgör ett diskussionsunderlag.

För staden är bevakning av rapporten samt möjlighet att ge inspel till långtidsbudgetens innehåll av hög relevans. Staden kommer samarbeta med Stockholmregionens Brysselkontor och eventuellt andra städer och regioner där liknande positioner kan utrönas.

Sammanhållningspolitikens nästa programperiod 2028-2034

Sammanhållningspolitiken är EU:s viktigaste investeringsverktyg för att skapa tillväxt, sysselsättning, minska regionala och lokala skillnader och öka jämlikheten mellan EU:s medlemsstater. Genom sammanhållningspolitiken ger EU finansiellt stöd till lokala och regionala projekt via de Europeiska fonderna för tillväxt och sysselsättning. I och med den nya geopolitiska, sociala och ekonomiska verklighet som EU befinner sig i så kretsar diskussionerna om hur detta kommer att påverka utformningen av sammanhållningspolitiken under nästa programperiod 2028-2034.

Andra viktiga frågor inkluderar flernivåstyret, flexibilitet och anpassning utifrån olika regioners förutsättningar samt administrativa förenklingar. Staden har tagit fram en inriktning för de insatser som ska prioriteras i samband med de politiska förhandlingarna av sammanhållningspolitiken och den fleråriga budgetramen. Under år 2024 kommer arbetet handla om att följa de diskussioner, utspel och positioner som presenteras av centrala aktörer i Bryssel. Staden prioriterar samarbete med andra regioner och städer med liknande intressen för att stärka den gemensamma positionen.

EU:s ramverk för forskning- och innovation (FP10)

I maj 2023 inleddes EU:s arbete med att planera hur europeisk forsknings-, teknik- och innovationspolitik ska utformas efter år 2027. En expertgrupp tillsattes med uppdrag att ta fram rekommendationer för EU:s framtida forsknings- och innovationsprogram, som för närvarande benämns som Framework

program 10 (FP10). Att lyckas kombinera tvärvetenskaplig grundforskning med samhällliga och globala utmaningar är en av de frågor som förväntas bli viktiga i diskussionerna om nästa ramprogram.

I initiala diskussioner lyfts möjligheten att ansöka om finansiering till mindre projekt och på så sätt undvika den komplexitet och administration som krävs i Horisont Europa-projekt. För Stockholms stad är det centralt att FP10 inkluderar utlysningar där EU:s forskningsmiljöer såväl som offentlig sektor har likvärdiga intressen för att samverka. Staden kommer även här att samarbeta med akademi samt andra regioner och städer med liknande intressen för att stärka den gemensamma positionen.